

Anna Wołoszyn

Uniwersytet Preszowski,

Słowacja

ORCID: 0000-0002-1245-6852

WARUNKI KSZTAŁCENIA DZIECI EMIGRANTÓW POLSKICH W IRLANDII

Terms for the Education of Children of Polish Emigrants in Ireland

Streszczenie:

Celem artykułu jest przedstawienie specyfiki funkcjonowania systemu szkolnego w Irlandii w aspekcie możliwości kształcenia dzieci emigrantów zarobkowych z Polski. Autorka prezentuje oprócz treści teoretycznych także wyniki badań własnych, które przeprowadziła w latach 2015–2016 w Irlandii wśród 197 rodzin polskich emigrantów, przebywających za granicą od 5 do 10 lat, zatrudnionych legalnie i posiadających stałą pracę.

Słowa kluczowe: system edukacyjny w Irlandii, obowiązek szkolny w Irlandii, migracja Polaków do Irlandii, kształcenie Polaków w Irlandii.

ABSTRACT:

The purpose of the article is to present the specificity of the school system in Ireland in the aspect of the possibility of educating children of economic emigrants from Poland. Apart from theoretical content, the author presents the

results of her own research, which she carried out in Ireland in 2015–2016 among 197 families of Polish emigrants, staying abroad for 5 to 10 years, employed legally and having a permanent job.

Key words: the educational system in Ireland, school duty in Ireland, Polish migration to Ireland, Educating Poles in Ireland.

1. Proces migracyjny Polaków

Z końcem XX wieku w całej Europie zachodziły dynamiczne przemiany: społeczne, ekonomiczne i polityczne, w szczególności w Europie Wschodniej. Koniec ustroju totalitarnego spowodował otwarcie granic i otwarcie się na inne społeczeństwa. Polepszenie warunków ekonomicznych części ludności zwiększyło szanse podróżowania w celu poznawania innych kultur, natomiast bieda i niedostatek pozostałej części stały się głównym czynnikiem masowej migracji zarobkowej. Wszystko to sprawiło, że współczesny świat to mieszanina różnych narodowości i kultur, które muszą ze sobą współżyć i współdziałać.

Migracje zarobkowe Polski mają swoją długą historię, sięgają bowiem już XVIII wieku i trwają do dziś. Wpisują się w działanie gospodarki globalnej oraz są ważną częścią współczesności. Zjawisko to zaczęło niepokojąco wzrastać z momentem wejścia Polski do Unii Europejskiej, gdy dotychczasowe kraje członkowskie otworzyły dla nas swoje rynki pracy.

Unia Europejska jest jednym z najbogatszych, najlepiej rozwiniętych regionów świata. Poziom i jakość życia Europejczyków jest wysoki, a opiekuńcza polityka socjalna Wspólnoty zapewnia szeroko pojętą ochronę praw obywatelskich. Dlatego nie dziwi fakt, iż kolejne kraje starały się o przyłączenie do Unii Europejskiej.

W dniu 1 maja 2004 roku, gdy Polska stała się prawnym członkiem Unii Europejskiej, uzyskała w wyniku negocjacji „obszar swobodnego przepływu osób”. „Obszar ten obejmuje ogół zagadnień dotyczących wzajemnego uznawania kwalifikacji zawodowych, swobodnego przepływu pracowników, zachowania ich praw do emerytur dodatkowych oraz kwestie koordynacji zabezpieczeń społecznych i praw obywatel-

skich, w tym prawa pobytu i praw wyborczych”¹. Pierwszy raz w nowożytnej historii Polacy mogą swobodnie podejmować zatrudnienie w krajach UE.

Polacy wyjeżdżający za granicę chcą lepszego życia nie tylko dla siebie, ale również dla swojej rodziny². Migracje dla wielu osób to szansa wyższych niż w Polsce zarobków, zyskanie pomocniczej wiedzy, umiejętności oraz poznanie nowego języka. „Wyjeżdżają młodszy i starszy, ludzie bez zawodu, absolwenci szkół zawodowych, studenci i absolwenci szkół wyższych”³. Przesiedlają się pojedynczo lub parami, grupą przyjaciół, jak i całymi rodzinami.

Najczęściej wybieranym przez Polaków krajem, w wyniku przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, jest Irlandia. Według badań Centralnego Biura Statystycznego w Irlandii⁴ Polacy stanowią największą liczbę emigrantów żyjących w tym kraju – w latach 2006–2011 liczba ta wzrosła z 63 276 do 122 585 osób.

2. System edukacyjny i system szkolny

Obecnie system edukacji w ogólnym ujęciu określany jest jako „struktura umożliwiająca zapewnienie efektywności edukacji, prowadzonej do osiągnięcia celów zgodnych z rzeczywistymi potrzebami edukacyjnymi grupy, dla której został stworzony. W takim szerokim rozumieniu na system edukacji składają się zarówno instytucje powołane do kształcenia, wychowania i opieki, jak i polityki edukacyjnej, administracja (porządkująca w specyficzny sposób instytucje edukacyjne i rozdzie-

¹ Rada Ministrów 2002, *Raport na temat rezultatów negocjacji o członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej*, <http://web.um.oswiecim.pl/bip/dokumenty/pliki/14/2455.pdf> (dostęp: 12.05.2018).

² K. Głowniak, *Migracje zagraniczne zagrożeniem dla funkcjonowania rodzin*, „Problemy Opiekuńczo-wychowawcze”, 2012 nr 5.

³ G. Miłkowska, A. Kulesa, *Wpływ emigracji zarobkowej rodziców na funkcjonowanie dzieci w rodzinie i w szkole*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”, 2009 nr 9, s. 3.

⁴ CSO – Central Statistics Office in Ireland (Centralne Biuro Statystyczne w Irlandii), *Polscy obywatele*, <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cpnin/cpnin/polish/> (dostęp: 12.05.2018).

lająca środki finansowe), struktura nauczania (obejmująca poziomy edukacji, populację uczniów i nauczycieli, programy, style i metody nauczania) oraz służby wspierające działalność systemu, np. opieka psychologiczna, społeczna lub zdrowotna. System edukacji utożsamiany jest w wąskim znaczeniu z systemem szkolnym, czyli układem szkół i placówek opiekuńczo-wychowawczych od przedszkola po studia podyplomowe, powołane do realizacji określonych zadań⁵.

Z terminem „system edukacyjny” powiązane jest bezpośrednio pojęcie systemu szkolnego. Według W. Okonia system szkolny to „ogół szkół i przedszkoli wraz z nauczycielami, uczniami (studentami), programami, bazą lokalowo-terenową, instytucjami finansującymi szkół i innymi instytucjami społecznymi i kulturalnymi”⁶. Systemy szkolne funkcjonujące na świecie można podzielić z uwagi na to, czyją własnością są szkoły oraz pod czyją kontrolą pozostają. Można więc wyróżnić: systemy, w których funkcjonują obok szkół państwowych szkoły społeczne i prywatne; z uwagi na sposób sterowania działalnością szkół wyróżniamy systemy szkolne o scentralizowanym zarządzaniu i systemy mające zdecentralizowane ośrodki podejmowania decyzji; kiedy zaś analizujemy to, czy szkolnictwo w podobnym stopniu „obsługuje” różne kręgi społeczeństwa, możemy wyróżnić systemy jednolite, w których zróżnicowania organizacyjne nie wiążą się z odpowiadającymi im społecznymi nierównościami szans oświatowych uczniów, oraz systemy dualistyczne, które charakteryzują się tym, że funkcjonujące obok siebie nierównowartościowe edukacyjnie tory kształcenia przeznaczone są w istocie dla różnych warstw społeczeństwa⁷.

Unia Europejska nie ustanawia jednolitego systemu edukacyjnego, a jej działania w tym zakresie opierają się jedynie na organizacji podstaw współpracy i wymiany doświadczeń. Postanowienia Traktatu

⁵ M. Cyllowska-Nowak, *Główne tendencje w zakresie struktur funkcjonowania systemów edukacyjnych w świecie*, w: *Pedagogika*, red. Z. Kwieciński, B. Śliwerski, t. 2, Warszawa 2003, s. 367.

⁶ W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 1998, s. 26.

⁷ M. Kletke-Milejska, *Zreformowany system edukacji i jego wpływ na kształcenie i wychowanie dzieci w publicznych szkołach podstawowych. Studium politologiczne*, Katowice 2007, <http://www.sbc.org.pl/Content/7025/doktorat2754.pdf> (dostęp: 12.05.2018).

z Maastricht⁸ poświadczły w obszarze edukacji (w zakresie kształtu systemów narodowych, jak i proponowanych treści kształcenia) zasadę wyłączności kompetencji państw członkowskich, dlatego Wspólnota nie ingeruje w te systemy. „W 1974 roku Rada Ministrów Oświaty przy Radzie Wspólnoty Europejskiej uznała za niewskazane próby unifikowania systemów i programów szkolnych oraz zaleciła kultywowanie tradycji edukacyjnych w poszczególnych państwach”⁹. Każde z państw spełnia własną politykę oświatową, ustala jej cele, kierunki i określa, jak będą kształceni jego obywatele. „Wspólnota nie ingeruje w systemy edukacyjne, natomiast zachęca do współpracy. Jednym z aspektów tej współpracy jest umożliwianie kształcenia i podejmowania pracy w dowolnym państwie na terenie UE”¹⁰.

Po podpisaniu Traktatu z Maastricht oraz kolejnych dwóch (w Amsterdamie 1997 i w Nicei 2001 r.) wyznaczono główne priorytety w zakresie oświaty, a jednym z nich jest równość szans edukacyjnych, dotyczący zwłaszcza dzieci emigrantów (zalecający bezpłatną naukę języka kraju przyjmującego, ale również zapewnienie nauki religii i języka ojczystego, oraz kształcenie nauczycieli pracujących z dziećmi emigrantów)¹¹.

Różnorodność tych systemów, uwarunkowana głównie tradycjami historycznymi, nie narusza zasady wspólnotowej polityki edukacyjnej, której zadaniem jest budowanie europejskiego społeczeństwa wiedzy. „Przyjęte metody realizacji wspólnych celów stojących przed systemami edukacji i szkolenia w Europie do 2010 roku, a szczególnie otwarta metoda koordynacji mają na celu wspieranie rozwoju systemów narodowych w kontekście ogólnoeuropejskim, przy jednoczesnym zachowaniu i utrwalaniu różnorodności kulturowej i językowej kontynentu”¹².

⁸ Traktat o Unii Europejskiej (Traktat z Maastricht), 1993, art. 126 i 127.

⁹ J. Draus, R. Terlecki, *Historia wychowania Tom 2, Wiek XIX i XX*, Kraków 2005, s. 182.

¹⁰ E. Kular, *Kształcenie zawodowe w Wielkiej Brytanii i Polsce*, „Edukacja i Dialog”, 2014 nr 5/6.

¹¹ J. Draus, R. Terlecki, *Historia wychowania*, s. 183.

¹² M. Mazińska, *Polityka edukacyjna Unii Europejskiej*, Warszawa 2004, s. 26.

W poszczególnych państwach sama organizacja systemów edukacji, ich podział na etapy kształcenia, wiek rozpoczynania nauki oraz długość trwania kształcenia obowiązkowego są wynikiem splotu różnych czynników, wśród których ważną rolę odgrywają tradycje narodowe, ale które równocześnie są skutkiem procesów społecznych, gospodarczych, a także procesów globalizacji.

3. System edukacyjny w Irlandii

W Irlandii za edukację i szkolenia odpowiedzialny jest Departament Edukacji i Rozwoju. Jego zadaniem jest ułatwienie uczniom rozwoju pełnego potencjału, a także przyczynienie się do progresu społecznego, kulturalnego oraz gospodarczego Irlandii.

Departament ten ma następujące cele¹³:

- chce zapewnić wszystkim uczniom wiedzę i umiejętności potrzebne do pełnego uczestnictwa w społeczeństwie i gospodarce;
- chce dostarczyć wysokiej jakości edukacji i szkoleń dla każdego i poprawić wyniki edukacyjne uczniów;
- chce stworzenia systemu edukacji i szkoleń dla uczniów z niepełnosprawnością i ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a także uczących się w niekorzystnej sytuacji wspólnot/środków oraz osób ze znacznymi różnicami językowymi, kulturowymi i społecznymi;
- chce nowoczesnego, elastycznego systemu kształcenia i szkoleń.

W grudniu 1998 roku została uchwalona Ustawa o oświacie, która stanowi podstawę prawną funkcjonowania szkolnictwa podstawowego i średniego. Uniwersytety i inne uczelnie egzystują jako autonomiczne instytucje, funkcjonujące na podstawie odrębnych ustaw. Wszelkie inspekcje dokonywane w szkołach należą do Inspektoratu Ministerstwa Edukacji i Nauki.

W Irlandii edukacja jest regularnie reformowana, zmiany zaś dotyczą płaszczyzny administracyjnej, legislacyjnej, a także spraw dy-

¹³ Department of Education and Skills in Ireland, <http://www.education.ie/en/The-Department/> (dostęp: 12.05.2018).

daktycznych. Zasadniczym celem tych reform jest zwiększenie jakości kształcenia uczniów, studentów na wszystkich poziomach systemu edukacji. Dokonywane są one na zasadach partnerstwa, dlatego debaty i dyskusje dotyczące polityki i reform w dziedzinie edukacji toczą się stale, na wszystkich poziomach systemu.

Program nauczania dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych określa, czego trzeba się uczyć oraz jak oceniana jest nauka w danym obszarze tematycznym. Program ten ustalany jest przez Ministra Edukacji i Umiejętności i Krajową Radę Programu Nauczania i Oceny¹⁴.

System edukacyjny obowiązujący w Irlandii obejmuje¹⁵:

- Early Childhood – przedszkole
- Pre-School – klasa „zerowa”
- Primary School – szkoła podstawowa
- Post Primary – szkoła ponadpodstawowa
- Further Education and Training – szkoła pomaturalna
- Higher Education – szkolnictwo wyższe
- Qualifications Recognition – uznawanie kwalifikacji
- Special education – usługi edukacyjne dla uczniów ze specjalnymi potrzebami
- Social inclusion – społeczne włączenie osób niepełnosprawnych.

*

Aczkolwiek obowiązek szkolny dotyczy dzieci, które ukończyły 6 lat, to prawie połowa 4-latków i wszyscy 5-latkowie uczęszczają do klas dla najmłodszych dzieci pre-school (odpowiednik polskiej „zerówki”), która dzieli się na dwie grupy:

- Junior Infants (4-latki) – uczęszcza 65% dzieci;
- Senior Infants (5-latki) – uczęszcza 95% dzieci.

Zajęcia odbywają się przy szkole podstawowej, która z reguły ma odrębny budynek dla tych dzieci. Państwo sponsoruje ponadto inne

¹⁴ NCCA – National Council for Curriculum and Assessment In Ireland, http://www.ncca.ie/en/About_Us/.

¹⁵ Department of Education and Skills In Ireland, *System edukacyjny w Irlandii*, <http://www.education.ie/en/The-Education-System/> (dostęp: 12.05.2018).

formy edukacji dla najmłodszych dzieci, m.in. program „Wczesny start” w wytypowanych szkołach w obszarach upośledzonych społecznie i gospodarczo. Program ten jest przeznaczony dla dzieci w wieku 3–4 lat, u których można przypuszczać, iż normalny tryb nauczania nie jest wystarczający, by rozwinąć wszystkie talenty, i dotyczy czterech przedmiotów (język, poznawanie świata, rozwój społeczny, rozwój jednostki). Po ukończeniu rocznego programu dziecko zostaje przeniesione do klasy Junior Infant. Również Państwowa Rada ds. Programu Nauczania i Oceny zainicjowała prace nad ogólnym programem wczesnego kształcenia wszystkich dzieci w wieku od urodzenia do 6 lat. W 2002 roku uruchomiono Centrum Rozwoju i Edukacji Najmłodszych Dzieci, zadaniem którego jest rozwijanie i koordynowanie propozycji nauczania dla najmłodszych dzieci.

W Irlandii obowiązek szkolny zagwarantowany jest konstytucyjnie. Dotyczy dzieci w wieku od 6 do 16 roku życia (sześć lat w szkole początkowej i trzy lata w szkole średniej I stopnia). Nauka na tym poziomie jest bezpłatna. Etapy kształcenia obowiązkowego w Irlandii¹⁶:

- Szkoła podstawowa – wiek: 6–12 lat,
- Szkoła średnia (pierwszy cykl – Junior Cycle): szkoły ogólnokształcące i zawodowe różnego typu: wiek: 12–16 lat.

Program nauczania szkolnictwa podstawowego zawiera zakres nauki dzieci dla pierwszych ośmiu lat w szkole, od 4 lata (w klasie zerowej) do szóstej klasy (12 lat)¹⁷. Program ten jest zintegrowany, kładzie się w nim nacisk na aktywny udział dziecka w nauce oraz obejmuje siedem dziedzin: język (irlandzki, angielski), matematyka, wiedza o społeczeństwie, przyrodzie i środowisku (historia, geografia, przedmioty przyrodnicze), wychowanie artystyczne (wychowanie plastyczne, wychowanie muzyczne i dramat), wychowanie fizyczne, wychowanie i edukacja zdrowotna oraz religia.

¹⁶ Euridyce, *Systemy Edukacji w Europie – Stan obecny i planowane reformy*, <http://euridyce.org.pl/wp-content/uploads/2014/10/irlandia.pdf> (dostęp: 12.05.2018).

¹⁷ NCCA, *Szkolnictwo podstawowe*, <http://www.curriculumonline.ie/Primary/Read-More> (dostęp: 12.05.2018).

Pierwszy cykl nauki w szkole średniej I stopnia trwa trzy lata (prowadzi do Junior Certificate – zapewnia uczniom wykształcenie ogólne). Podstawa programowa we wszystkich szkołach średnich obejmuje: język irlandzki, angielski, matematyka, wychowanie obywatelskie z wiedzą o społeczeństwie i polityce, wychowanie i edukacja zdrowotna (powinna obejmować również wychowanie fizyczne). Program nauczania zawiera 26 zaakceptowanych przedmiotów, z których szkoły wybierają dla swych uczniów odpowiedni zestaw. Na tym etapie edukacji można wyróżnić sześć kluczowych umiejętności: zarządzanie sobą, bycie dobrym, bycie oszczędnym, komunikacja, praca w grupie, zarządzanie informacjami i myśleniem.

Z kolei szkolnictwo średnie II stopnia (drugi cykl – Senior Cycle) – obejmuje młodzież w wieku 15/16–17/19 lat – są to szkoły ogólnokształcące i zawodowe różnego typu: Community school/Comprehensive school/Vocational school/Voluntary secondary school¹⁸.

Większość szkół średnich jest własnością prywatną, zazwyczaj zarządzaną przez władze kościelne (zakony, parafie itp.). Nie ma to jednak wpływu na formę prowadzenia szkoły, gdyż są one w większości dotowane przez państwo i muszą kierować się określonym przez nie programem.

Drugi cykl nauki w szkole średniej trwa dwa lub trzy lata. Zależy to od tego, czy uczeń zgłasza się na tzw. rok przejściowy. Rok ten prowadzony jest przez 70% szkół, a zajęcia odbywają się zgodnie z programem nauczania, który sporządza dana szkoła. W „roku przejściowym” kładzie się nacisk na rozwój indywidualny i społeczny uczniów oraz zdobywanie umiejętności ogólnych, technicznych. W ostatnich dwóch klasach szkoły średniej realizowany jest program przygotowujący uczniów do uzyskania świadectwa ukończenia szkoły (Leaving Certificate).

Wyróżnić można trzy programy, które przygotowują do uzyskania świadectwa:

- program tradycyjny – Leaving Certificate (LC),
- program zawodowy – Leaving Certificate Vocational Programme (LCVP),

¹⁸ Eurydice, *Systemy Edukacji w Europie – Stan obecny i planowane reformy*.

- program praktyczny – Leaving Certificate Applied (LCA).

W ramach programu nauczania w drugim cyklu istnieje pięć kluczowych umiejętności: przetwarzanie informacji, komunikacja, skuteczność personalna, praca w grupie, krytyczne i kreatywne myślenie. Są one istotne, aby dzieci mogły wydobyć swój całkowity potencjał twórczy. Celem kształcenia na tym etapie jest również rozwijanie zamiłowania do nauki¹⁹.

Natomiast szkolnictwo wyższe – czyli edukacja trzeciego stopnia (Third Level Education) – realizowane jest w:

- państwowych uniwersytetach (*universities*),
- instytutach techniki (*institutes of technology*),
- kolegiach pedagogicznych (*colleges of education*),
- na uczelniach prywatnych.

4. Obowiązek szkolny polskich dzieci w Irlandii

Cechą charakterystyczną polskiej emigracji jest osiedlanie się całych rodzin²⁰. Zatem oprócz siły roboczej pojawiła się w Irlandii spora grupa polskich dzieci w wieku szkolnym, zobowiązana do realizowania obowiązku szkolnego w tym kraju. Są to dzieci, które urodziły się w kraju ojczystym rodziców, zostały wychowane w nim tak długo, by móc opanować podstawy języka rodzinnego, wzorców kulturowych, a zarazem wyemigrowały z rodzicami na tyle wcześnie, by móc nabyć umiejętności władania nowym językiem. Z czasem w wyniku dobrej sytuacji materialnej Polaków na obczyźnie wiele rodzin powiększyło się, co spowodowało kolejny wzrost liczby dzieci realizujących obowiązek edukacyjny. Istotnym elementem środowiska wychowawczego i kulturowego każdego społeczeństwa jest szkoła. „Młodzież ucząca się i poddają-

¹⁹ NCCA, *Szkolnictwo średnie*, http://ncca.ie/en/Curriculum_and_Assessment/PostPrimary_Education/Senior_Cycle/Key_Skills/Key_Skills_Framework.html (dostęp: 12.05.2018)

²⁰ I. Grabowska-Lusińska, *Analiza irlandzkiego rynku pracy w kontekście procesów migracyjnych ze szczególnym uwzględnieniem napływu Polaków*, Centre of Migration Research, Working Papers No 25/83, 2007, s. 6–7, http://www.migracje.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2016/12/025_83.pdf (dostęp 12.05.2018).

ca się systemowi kształcenia powinna wyraźnie odczuwać i postrzegać siebie jako element tego systemu oraz rozumieć prawa i korzyści płynące z faktu bycia akurat w tej współzależności”²¹.

Wiedza i umiejętności, które nabywamy w szkole, są konieczne do funkcjonowania w innych instytucjach systemu oświaty. Warunkiem stworzenia systemu oświaty jest ukształtowanie się systemu szkolnego w danym kraju, ponieważ to szkolnictwo, reprezentując wartości nauki i kultury, może być elementem i łącznikiem integrującym różne systemy oddziaływań edukacyjnych.

5. Nauka języka polskiego

Jak już wcześniej wspomniałam, kwestią pierwszoplanową jest nauka języka oficjalnego kraju przyjmującego, lecz duży nacisk kładzie się również na podtrzymywanie i rozszerzanie znajomości języka ojczystego. Osobom, które używają języków mniejszości lub języków regionalnych, zapewnia się warunki do ich opanowania i swobodnego posługiwania się nim. Na etapie wspólnoty europejskiej podjęto starania dotyczące nauczania języków europejskich, w szczególności tych rzadziej używanych i mniej rozpowszechnionych. W Irlandii bardzo ważną rolę odgrywają polskie szkoły weekendowe. Większość rodziców pragnie, by ich pociechy władały prawidłowo językiem ojczystym, czytały ojczystą literaturę, poznawały kulturę. Szkoły te stały się również elementem dla społeczności, która organizuje Dni Zabawy Rodziny, jak również inne imprezy otwarte dla polskich rodzin. W książce *Historia wychowania wiek XIX i XX J. Draus, R. Terlecki* napisali, że „przyczyny emigracji miały różny charakter, ale w miejscach osiedlenia Polaków istotną rolę wypełniała polska szkoła oraz polskie instytucje kulturalne i naukowe”²². Szkoły oferują naukę w języku polskim, a zajęcia odbywają się głównie w weekendy. Program nauczania określany jest przez Polskie Ministerstwo Edukacji Narodowej.

²¹ W. Szuflik, *Współczesna edukacja wobec problemów integracji polskiego systemu szkolnictwa*, w: *Edukacja w jednoczącej się Europie (wybrane aspekty)*, Częstochowa 2003, s. 15.

²² J. Draus, R. Terlecki, *Historia wychowania*, s. 103.

Polska ambasada w Dublinie podała, że w ciągu ostatnich trzech lat podwoiła się liczba polskich szkół. Pięć z nich finansowanych jest przez polskie Ministerstwo Edukacji Narodowej, a reszta placówek to wspólnoty, które finansowane są ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Irlandzki dziennik „The Irish Times” wskazał, że „w 2005 roku była tylko jedna taka szkoła, a w 2009 już jedenaście”²³. Przyczyną tego stał się fakt, że Irlandia jest trzecim krajem na świecie pod względem liczby polskich emigrantów, a język polski jest drugim językiem, którym się porozumiewa w Irlandii.

6. Warunki kształcenia dzieci emigrantów polskich w Irlandii – wyniki badań własnych

Badania zostały przeprowadzone w latach 2015–2016 w Irlandii, w mieście Dublin. Problem badawczy wyrażono w formie pytania „Jak polscy rodzice przebywający na emigracji oceniają możliwości i warunki edukacji swoich dzieci w Irlandii?”.

W niniejszym artykule zaprezentowano jedynie wybrane opinie rodziców, które wyrazili, wypełniając obszerny, liczący 100 pytań kwestionariusz ankietowy. Wyniki zebrano oraz zaprezentowano w poniższych tabelach.

Wyniki świadczą o tym, iż w Irlandii można dostać publikacje z informacjami dotyczącymi systemu edukacyjnego w języku polskim (informacje te dotyczą przyjmowania dzieci do szkoły, funkcjonowania szkoły na różnych poziomach, modułów nauczania, praw i obowiązków ucznia, nauczycieli, rodziców, możliwości wsparcia finansowego itp.), w ten sposób odpowiedziało 92 badanych, co stanowiło 47% ogółu, 24 osoby (12%) stwierdziły, że nie można dostać takich informacji w języku polskim, a 81 osób (41%) nie znało odpowiedzi.

²³ G. Carbery, *Liczba polskich szkół weekendowych w Irlandii*, „The Irish Times”, <http://linktopoland.com/pl/liczba-polskich-szkol-weekendowych-w-irlandii-wzrasta/> (dostęp: 12.05.2018).

Tabela 1.
Dostępność publikacji z informacjami dotyczącymi systemu edukacyjnego w języku polskim w Irlandii

Treść odpowiedzi	Liczba odpowiedzi	Ogółem
	liczba respondentów	%
Tak, są dostępne	92	47
Nie są dostępne	24	12
Nie wiem	81	41
Ogółem	197	100

Źródło: badania własne.

Tabela 2.
Szkolny model nauczania języka kraju przyjmującego

Treść odpowiedzi	Liczba odpowiedzi	Ogółem
	liczba respondentów	%
Model integracyjny	182	92
Model separacyjny	15	8
Ogółem	197	100

Źródło: badania własne.

Dominującym modelem nauczania języka kraju przyjmującego, który dziecko miało w szkole, jest model integracyjny (dzieci imigrantów mają obowiązek uczęszczania na normalne zajęcia edukacyjne, a lekcje językowe pobierają dodatkowo) – 182 osoby (92%), a model separacyjny (dzieci imigrantów uczą się w oddzielnych klasach (klasy przygotowawcze najczęściej przez okres 12 miesięcy, dopóki nie nauczą się języka w stopniu pozwalającym na aktywny udział w obowiązkowych zajęciach) – 15 osób (8%).

Tabela 3.
*Wpływ braku znajomości języka kraju przyjmującego
dzieci imigrantów na pojawianie się trudności szkolnych*

Treść odpowiedzi	Ogółem	
	liczba respondentów	%
Tak	115	58
Nie	52	27
Nie wiem	30	15
Ogółem	197	100

Źródło: badania własne.

Na pytanie odnoszące się do doświadczania przez dzieci trudności w szkołach w wyniku braku znajomości języka kraju przyjmującego aż 115 osób (58%) odpowiedziało, że jest to prawda, 52 osoby (27%), że nie, a 30 osób (15%) nie znało odpowiedzi.

Tabela 4.
*Zatrudnianie w szkołach konsultantów/mediatorów
społeczno-kulturowych*

Treść odpowiedzi	Ogółem	
	liczba respondentów	%
Tak, są zatrudnieni	70	35
Nie są zatrudnieni	49	25
Nie wiem	78	40
Ogółem	197	100

Źródło: badania własne.

W szkołach, do których uczęszczają dzieci imigrantów, przeważająca liczba osób, bo aż 70, co stanowi 35% badanych, stwierdziła, że są zatrudnieni konsultanci/mediatorzy społeczno-kulturowi (zajmujący się pokonywaniem trudności i nieporozumień pojawiających się z po-

wodu różnic językowych i kulturowo-społecznych), 49 osób (25%), że nie, a 78 osób (40%) nie wie.

Tabela 5.
Rola szkoły w adaptacji kulturowej i integracji społecznej dzieci imigrantów

Treść odpowiedzi	Ogółem	
	liczba respondentów	%
Istotna rola	171	87
Nieistotna rola	5	2
Nie wiem/trudno ocenić	21	11
Ogółem	197	100

Źródło: badania własne.

W adaptacji kulturowej i integracji społecznej dzieci imigrantów bardzo ważną rolę odgrywa szkoła (przekazuje główne elementy kultury kraju przyjmującego: język, wartości, normy, zwyczaje itd.). 87% badanych, czyli 171 osób zgodziło się z tym stwierdzeniem, pięć osób (2%) odpowiedziało, że jednak jest to nieprawda, a 21 osób (11%) nie znało odpowiedzi.

Tabela 6.
Wpływ szkoły na integrację społeczną uczniów z rodzin emigrantów

Treść odpowiedzi	Ogółem	
	liczba respondentów	%
Tak, występuje istotny wpływ	152	77
Nie ma wpływu	6	3
Nie wiem/trudno ocenić	36	18
Brak odpowiedzi	3	2
Ogółem	197	100

Źródło: badania własne.

Istotne okazało się również spostrzeżenie, że skuteczna integracja uczniów pochodzących z imigranckich rodzin może przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu tych uczniów oraz ułatwić dobry start na rynku pracy ze zdobytymi umiejętnościami, kompetencjami, motywacją do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. 152 osoby (77%) zgodziły się, sześć osób (3%) nie, 36 osób (18%) nie znało odpowiedzi, a trzy osoby (2%) nie udzieliły żadnej odpowiedzi.

Najczęściej wskazywaną odpowiedzią na kolejne pytanie – o trudności w integracji dzieci imigrantów – była kwestia dotycząca barier językowych (nieznajomość bądź słaba znajomość języka kraju przyjmującego), udzieliło jej aż 158 osób, co stanowiło 80% badanych. Drugą najczęściej udzielaną odpowiedzią było: „słabe wyniki szkolne związane z nieznajomością języka” – 83 osoby (42%). Trzecia odpowiedź: „ograniczone możliwości porozumienia się ze swoimi rówieśnikami i z nauczycielami” – 78 osób (39%). Potem kolejno: „nieznajomość przepisów dotyczących obowiązku szkolnego” – 18 osób (9%), „lęk przed odmiennością kulturową, odmienność lub niejasność wzajemnych oczekiwań, niedostateczne przygotowanie nauczycieli i szkoły do pracy z dziećmi z innych kultur” – 41 osób (20%), „trudności z nawiązaniem kontaktu emocjonalnego z tymi dziećmi, trudności w porozumieniu się z rodzicami imigrantami” – 49 osób (24%). Najmniej osób zaznaczyło odpowiedź dotyczącą trudności w opracowaniu materiałów edukacyjnych, brak egzaminów przystosowanych dla tych uczniów – 10 osób (5%). 14 osób (7%) nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

Zakończenie

Europejska oświata musi dostosować się do stale zmieniającej się rzeczywistości. Zmiany społeczne, które nastąpiły w ciągu ostatnich kilkunastu lat, związane były między innymi ze zmianą systemową, przystąpieniem wielu kolejnych krajów do Unii Europejskiej czy wpływami procesów globalnych. Przemiany w obszarze politycznym, ekonomicznym i kulturowym nasilają również potrzebę reformowania systemu edukacji, który winien podejmować starania, aby stworzyć nowe perspektywy.

W krajach Unii Europejskiej do szkół uczęszcza coraz więcej dzieci, które pochodzą z różnych krajów i różnych kręgów kulturowych czy religijnych. Toteż szkoły odgrywają tu istotną rolę w adaptacji kulturowej i integracji społecznej dzieci imigrantów, jak również w opanowaniu języka kraju przyjmującego, co skutkuje osiągnięciem lepszych wyników w nauce. Umiejętności rozwijane w szkole, mogą procentować w przyszłości.

W ciągle zmieniającym się świecie uczniowie nabywają zdolności do tworzenia nowej wiedzy, używania jej i poruszania się w tym „nowym”, dynamicznie rozwijającym się świecie.

Uważam, że przedstawione wyniki badań własnych świadczą o tym, że Irlandia dobrze przygotowała się w zakresie możliwości, jak i warunków kształcenia dzieci emigrantów. W ramach systemu edukacyjnego i szkolnego podjęto działania zmierzające do rozwoju jednostki i społeczeństwa, bezustannie wpływając na wszechstronny rozwój umysłowy każdego człowieka, zapewnienie rzetelnego przygotowania podstawowego, które umożliwi uczniom dalsze kształcenie, zarówno formalne, jak i nieformalne.

Bibliografia

Ambasada Polska w Dublinie, <http://www.dublin.msz.gov.pl/pl/> (dostęp: 12.05.2018).

Cylkowska-Nowak, Mirosława. „Główne tendencje w zakresie struktur funkcjonowania systemów edukacyjnych w świecie”. W: *Pedagogika*, red. Zbigniew Kwieciński, Bogusław Śliwerski, t. 2, Wydawnictwo Naukowe PWN: Warszawa 2003.

CSO – Central Statistics Office Ireland (Centralne Biuro Statystyczne w Irlandii), „Polscy obywatele”, <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cpnin/cpnin/polish/> (dostęp: 12.05.2018).

Draus, Jan, Ryszard Terlecki. *Historia wychowania Tom 2, Wiek XIX i XX*. Kraków: Wydawnictwo WAM, 2005.

- Department of Education and Skills in Ireland (Department Edukacji i Szkoleń w Irlandii), <http://www.education.ie/en/The-Department/> (dostęp: 12.05.2018).
- Department of Education and Skills In Ireland, „System edukacyjny w Irlandii”, <http://www.education.ie/en/The-Education-System/> (dostęp: 12.05.2018).
- Euridyce, „Systemy Edukacji w Europie – Stan obecny i planowane reformy”, <http://euridyce.org.pl/wp-content/uploads/2014/10/irlandia.pdf> (dostęp: 12.05.2018).
- Carbery, Genevieve, „Liczba polskich szkół weekendowych w Irlandii”. *The Irish Times*, <http://linktopoland.com/pl/liczba-polskich-szkol-weekendowych-w-irlanii-wzrasta/> (dostęp: 12.05.2018).
- Główniak, Krzysztof. „Migracje zagraniczne zagrożeniem dla funkcjonowania rodzin”. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze* 5 (2012).
- Grabowska-Lusińska, Izabela. *Analiza irlandzkiego rynku pracy w kontekście procesów migracyjnych ze szczególnym uwzględnieniem napływu Polaków*. Centre of Migration Research, Working Papers 25/83 (2007), http://www.migracje.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2016/12/025_83.pdf (dostęp: 12.05.2018).
- Kletke-Milejska, Marzena. *Zreformowany system edukacji i jego wpływ na kształcenie i wychowanie dzieci w publicznych szkołach podstawowych. Studium politologiczne*, Katowice 2007.
- <http://www.sbc.org.pl/Content/7025/doktorat2754.pdf> (dostęp: 12.05.2018).
- Kular, Elżbieta. „Kształcenie zawodowe w Wielkiej Brytanii i Polsce”. *Edukacja i Dialog* 5/6 (2014).
- Mazińska, Magdalena. *Polityka edukacyjna Unii Europejskiej*. Warszawa: Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna 2004.
- Miłkowska, Grażyna, Anna Kulesa. „Wpływ emigracji zarobkowej rodziców na funkcjonowanie dzieci w rodzinie i w szkole”. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze* 9 (2009).
- NCCA – National Council for Curriculum and Assessment In Ireland (Krajowa Rada ds. Programu Nauczania i Oceny w Irlandii), http://www.ncca.ie/en/About_Us/ (dostęp: 12.05.2018).
- NCCA, „Szkolnictwo średnie”, http://ncca.ie/en/Curriculum_and_Assessment/PostPrimary_Education/Senior_Cycle/Key_Skills/Key_Skills_Framework.html (dostęp: 12.05.2018).
- Okoń, Wincenty. *Słownik pedagogiczny*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”, 1998.

- Pomykało, Wojciech. *Encyklopedia pedagogiczna*. Warszawa: Fundacja Innowacyjna, 1993.
- Rada Ministrów 2002, „Raport na temat rezultatów negocjacji o członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej”, <http://web.um.oswiecim.pl/bip/dokumenty/pliki/14/2455.pdf> (dostęp: 12.05.2018).
- Szlufik, Władysław, „Współczesna edukacja wobec problemów integracji polskiego systemu szkolnictwa”. W: *Edukacja w jednoczącej się Europie (wybrane aspekty)*. Częstochowa: Wydawnictwo WSP, 2003.
- Todorovska-Sokolovska, Valentina. *Integracja i edukacja dzieci imigrantów w krajach Unii Europejskiej – Wnioski dla Polski*, Warszawa: Instytut Spraw Publicznych, 2010.
- <http://docplayer.pl/4205175-Integracja-i-edukacja-dzieci-imigrantow-w-krajach-unii-europejskiej-wnioski-dla-polski-valentina-todorovska-sokolovska.html> (dostęp: 12.05.2018).
- Traktat o Unii Europejskiej (Traktat z Maastricht), 1993, art. 126 i 127.

